

Com ja vam veure, Plató i Aristòtil aprofundeixen en els temes del canvi i l'ésser, però Aristòtil és el que aconsegueix una millor síntesis del tema.

Aristòtil comença el seu estudi per les realitats percebudes pels sentits i poc a poc passa d'aquestes realitats sensibles a l'ésser. Així, la realitat de l'ésser amb els objectes es basa amb l'observació directa, no en les idees. Es tracta d'una relació de dalt (món sensible) a baix (món de l'ésser). Mentre que Plató posa el món en les idees, Aristòtil posa les idees al món.

La Metafísica

L'anàlisi de l'ésser el fa a la Metafísica (llibre).

Aristòtil es proposa fer un anàlisi profund de l'ésser. Aquest interès el té degut a la filosofia anterior, i el problema del que parteix és el canvi i l'ésser, l'ésser és estàtic. La pregunta que es fa Aristòtil és com explicar l'ésser de les coses si està fora d'elles. L'altra pregunta és com explicar el moviment si les Idees són estàtiques.

La *Metafísica* és anomenada també *Filosofia Primera* i és la ciència lliure per excel·lència ja que existeix per ella mateixa i no per una altra, per aquest motiu també és la ciència més abstracta i que s'allunya més dels sentits.

Aristòtil la defineix com la ciència de l'ésser quan a ésser. És la ciència dels primers principis.

El treball de filòsof consistirà en treure de l'ésser totes les determinacions particulars.

Donar una única definició d'ésser és molt difícil i per això Aristòtil diu que l'ésser es pot definir de moltes maneres i que per tant, és analògic.

Per ell hi ha sis maneres de definir-lo:

- És un sentit essencial
- És un sentit accidental
- És un sentit causal
- És un sentit dinàmic (teoria de potència i acte)
- És un sentit suprem (divinitat)
- És ésser lògic

La substància i l'accident

L'afirmació de que l'ésser es defineix de moltes maneres, també vol dir que té moltes categories, aquestes es divideixen en dos:

- Consta d'una categoria anomenada substància. Aquesta existeix per ella mateixa, no es defineix per cap altra i no en depèn de res.
- Hi ha nou categories accidentals que són els accidents, aquests però, no existeixen per ells mateixos sinó que sempre van unides a una substància, depenen d'aquesta. Les nou categories són:
 - Quantitat

SUBSTÀNCIA

Sòcrates

ACCIÓ

Dièleg

CONDICIÓ

Pobre

TEMPS

Mitgdia

QUANTITAT

7 pams d'alçada

LLOC

Algora

QUALITAT

Pensador

RELACIÓ

Mestre Plató

POSICIÓ

De peu

PASSIÓ

Jutjar

Els accidents són tots els canvis que es poden produir en un objecte sense que aquest deixi de tenir la seva forma original, tot el que es pugui canviar és accident.

Aristòril parteix de l'observació dels objectes concrets i d'aquesta observació es dedueix clarament que en tots els éssers hi ha canvi i que sempre hi ha alguna cosa en aquests éssers que després del canvi continua sent.

Ex: Tenim un got d'aigua, el posem al congelador, l'aigua s'ha convertit en gel, però les condicions de l'aigua són les mateixes. L'aigua continua igual (subjecte, la substància).

La substància és el suport dels accidents

La substància es defineix per ella mateixa, és el subjecte real en el qual s'hi recolzen els accidents.

Tots els accidents depenen de les substàncies. Els accidents no es donen mai sols, sempre es donen en un

objecte.

La substància és el principi constitutiu de l'ésser senser

Qualsevol ésser té una natura que no és la suma dels elements que la componen, sinó cadascun d'ells. La substància és el principi constitutiu de l'ésser senser.

La substància és alguna cosa que no es confón amb una altra, això vol dir que és concreta i determinada. Aquí també veiem que la substància no és només la suma dels elements, ja que si ho fos, només hi hauria una substància.

L'ésser substancial, és allò propi de cada ésser que el fa diferent i concret.

La substància primera difereix de la substància segona

La substància primera és aquella concreta i actua sempre com a subjecte. La substància segona és allò universal.

La substància segona només existeix si existeix la primera.

Amb tot el que hem vist d'Aristòtil, veiem que el coneixement per ell comença amb els sentits i no hi ha Idees Innates.

La teoria de potència i acte

Aquesta teoria sorgeix quan Aristòtil es planteja el problema del moviment.

Per Aristòtil tots els éssers estan en moviment i el principi d'aquest moviment és la physis.

Aristòtil diu que si l'ésser fos estàtic com deia Parmènides, llavors el moviment no seria possible. Però si com diu Heràclit tot fos moviment, llavors no existiria l'ésser i les coses no tindrien identitat.

Aristòtil intenta solucionar aquest problema amb la teoria del dinamisme, segons la qual tot ésser està integrat per dos elements:

- la potència, que és la capacitat i possibilitat que té tot ésser de ser alguna cosa diferent del que ja és.
- L'acte, és la potència realitzada o actualitzada.

Ex: Un ou en acte és un ou. Un nen en acte és un nen.

Un ou en potència és una gallina i un nen en potència és un adult.

El moviment:

És el pas de potència a acte sense arribar a acte.

Per Aristòtil, l'acte és sempre abans que al potència, el moviment és l'actualització per part del subjecte de les seves propietats en potència.

El repòs seria l'absència de moviment. En tot moviment sempre hi ha tres fases:

- El subjecte, és allò que no canvia, és el mateix abans que després del canvi.

- La privació, aquí, l'element es priva d'una cosa per passar a ser-ne una altra.
- La forma final, és el que acaba sent.

També hi ha dos tipus de canvi:

- Canvis substancials:
 - De generació: És el pas del no ser al ser (néixer)
 - De corrupció: És el pas del ser al no ser (morir)
- Canvis accidentals:
 - Quantitatiu: El creixement, disminució...
 - Qualitatiu: De nen a adult
 - Locatiu: Moviment

El canvi (moviment) no és el mateix per als éssers vius que pels éssers inorgànics.

En els éssers inorgànics, només es dona el moviment local i si no hi ha res que ho impedeixi és en moviment vertical sempre produït per un agent extern a ells.

El moviment en els éssers vius el tenen en ells mateixos pel fet de ser naturals. Hi ha també moviment local (creixement, alteració...).

L'hylemorfisme

És la doctrina que contempla la realitat física com a composta de matèria (hyle) i de forma (morphe).

Això només amb els éssers físics no amb els espirituals (no estan compostos de matèria i forma).

Matèria i forma són dos principis que formen un tot substancial, ni la matèria ni la forma per si soles constitueixen l'ésser. El compost entre matèria i forma s'anomena Sinolón.

La matèria

La matèria no existeix per ella sola sinó que sempre va unida amb la forma. Matèria significa Indeterminació, és a dir, que és completament receptiva a qualsevol tipus de forma.

Qualsevol substància està formada per una matèria primera. Aquesta és pura potència, comuna a tots els individus. No es capta pels sentits, només per la raó.

Si a aquesta matèria primera hi afegim una forma substancial trobarem la matèria segona: és la matèria física, la perceptible pels sentits i una matèria disposada a rebre qualsevol forma accidental.

La forma

És allò que determina la matèria, fent que allò indeterminat passi a ser determinat és a dir, actualitza la matèria. La forma és l'essència de les coses, és eterna però no existeix mai sense la matèria. Matèria i forma van unides. La forma és allò universal i permanent.

Tan la matèria com la forma, són eternes i no són lliures una de l'altra, encara que la forma té prioritat perquè és qui dona l'essència als individus.

Anàlisi de les causes

Aristòtil diu que no coneixerem les coses científicament fins que no coneguem les causes de les coses, conèixer perquè ha passat. Per Aristòtil és explicar el perquè de les coses.

- Causes intrínseques, passen en l'objecte, no venen de fora.
- Causa material: És la matèria de la qual estan fetes les coses. En els éssers naturals, la matèria és la possibilitat (potència).
- Causa formal: És allò que fa que la matèria indeterminada passi a ser determinada. Fa que distingim les coses, fa que sigui una cosa o una altra. La forma és acte i també l'essència de les coses.
- Causes extrínseques, passen fora de l'objecte.
- Causa eficient: És l'agent que provoca el canvi. Si no hi hagués causa eficient, no hi hauria ni moviment ni canvi.
- Causa final: És la finalitat per la qual es fa una cosa

Antropologia aristotèlica: El conjunt de cos i ànima, una unió substancial

L'home és l'unió d'ànima i cos, però aquesta és substancial, és a dir, que el cos funciona com a matèria i l'ànima com a forma. Es fusionen de tal manera que el resultat no és la suma dels dos elements, sinó una substància nova. Aquesta té moviment.

El coneixement humà no és anterior a la reflexió. L'ànima no té preexistència sinó que existeix juntament amb el cos, així que el coneixement humà es fa tan en el cos com en l'ànima.

L'ànima

L'ànima és el principi vital. L'ànima és l'acte del cos, el cos és potència, és la forma del cos i el cos és matèria.

Aristòtil dóna prioritat a l'ànima sobre el cos, ja que l'ànima és principi d'activitat, cos i ànima no són separables. Aristòtil defensa l'unitat de l'home, l'ànima no existeix per ella sola, i el cos tampoc. N'hi ha tres parts.

- L'ànima vegetativa: És pròpia de les plantes i té la funció de creixement, de nutrició i de reproducció.
- L'ànima sensitiva: És la pròpia dels animals, aquesta té la funció de produir els desitjos, les sensacions i el moviment local. És la responsable dels sentits (vista, olfacte...).
- L'ànima racional: És pròpia de l'home i la seva funció és pensar, entendre... L'ànima humana està formada per l'enteniment passiu i actiu.

L'enteniment passiu és l'encarregat de rebre notícies a través dels sentits. Crea conceptes sense esforç i espontàniament.

En l'enteniment actiu, som nosaltres qui creem els conceptes concientment i amb esforç mental, s'hi relacionen els conceptes de substància i accident, de potència i acte i de matèria i forma.

Epistemologia

Per Aristòtil, el nostre coneixement comença en les coses particulars. Arribem a l'universal a partir del particular. El coneixement és un procés acident que va des de l'objecte fins al concepte. Fa la distinció entre el coneixement sensitiu i intel·lectiu.

El coneixement racional ha de passar obligatòriament pel sensitiu abans d'arribar-hi.

Hi ha dos graus de coneixement;

- Coneixement sensitiu, és el propi dels animals i de les persones, és la font de tot coneixement particular, és coneixement vertader però no científic, ja que encara no distingeix el que és substancial del que és accidental.

– Coneixement intel·lectual, és propi dels éssers racionals. Hi ha la facultat de pensar.

Prové del coneixement sensible però és un grau més difícil perquè aquí podem

distingir entre allò substancial d'allò accidental.

Va més enllà de l'experiència i el visible. És la ciència.

Graus de coneixement

El grau de coneixement més baix és la sensació, és pròpia de tots els éssers vius que tene moviment. Captada pels cinc sentits.

Després trobem tres facultats més.

- La imaginació: És comuna als animals i homes. Els animals tenen imatges o records,

mentre que els homes en aquesta imatge i records hi tenen l'experiència

- La memòria: És comuna als animals hi homes. És el lloc on emmagatzenem els records...
- L'experiència: És pròpia de l'home. És la coordinació racional de totes les sensacions. És la capacitat que tenim de col·locar l'informació exterior en un lloc determinat i saber relacionar els fets d'una manera racional.

També hi trobem l'enteniment, que pot ser pacient o agent. L'enteniment pacient és el que reb les imatges i les fa potencialment intel·ligibles.

L'enteniment agent és el que abstreu les essències de les coses.

La felicitat

Per Aristòtil, és una cosa desitjada però mai posseïda, no és pot definir per ella mateixa, igual que l'amor la felicitat... per tant, s'ha de fer per eliminació.

No pot ser passivitat, ha de ser activitat racional. No pot ser exclusivament plaer ni una qüestió metafísica ni substancial perquè sinó només serien feliços els filòsofs

Una persona pot gaudir de molts plaers en la seva vida i no ser feliç mai, fins i tot pot ser molt desgraciada; i a la inversa, pot disposar de pocs plaers i considerar-se fonamentalment feliç. El bé suprem tampoc no consisteix en l'adquisició de la virtut, perquè la virtut sols és el mitjà per aconseguir una vida feliç.

Aristòtil distingeix entre les virtuts *ètiques*, que regulen la vida activa, i les *dianoètiques*, que regeixen la vida contemplativa, superior.

També es troba en relació amb la seva teoria general de l'universal fundat en les coses mateixes la **concepció política** que defensa Aristòtil. El principi bàsic en què recolza és l'afirmació que *l'home és social per naturalesa*, que és un animal polític. La sociabilitat brolla de l'home concret; la seva més pregonada naturalesa el porta a viure en societat. Això vol dir que la societat no s'ha de concebre com una cosa aliena a l'individu: ni com el fruit d'un acord o convenció amb els seus semblants, ni tampoc com una cosa primària i subsistent per sí que determini les seves parts. La **societat** és una cosa real, però que brolla de l'home concret, al qual perfecciona i forneix un medi vital necessari.

Com que la societat és un fet en la naturalesa humana, no solament les facultats de l'ànima són representades en les seves classes, com suposava Plató, sinó que es construeix responnent als dos estrats reals que comprèn l'ésser humà: la racionalitat i l'animalitat, l'intel·lecte i l'instint. Conseqüent amb això, Aristòtil rebutja els intents de constituir una ciutat ideal per mitjans exclusivament racionals, i s'ateny a l'experiència dels règims polítics històrics i existents per determinar-ne el valor i el sentit. Així, divideix les **formes de govern** en monarquia, aristocràcia i democràcia, segons que el poder rector resideixi en un sol, en el grup dels millors o en la totalitat del poble. A aquestes formes *justes* de govern en què el poder s'exerceix per a un fi natural, que és el bé comú, s'oposen les *injustes*, en què s'exerceix en benefici dels mateixos governants: tirania, oligarquia i demagògia; o el que és el mateix, govern arbitrari d'un sol, d'uns pocs no seleccionats, i dels pitjors instints, o la més baixa fracció del poble. El millor règim, per a Aristòtil, és la monarquia, perquè es pot exercir amb l'eficàcia i responsabilitat, que és patrimoni de la substància primera o individu, ésser real existent. El pitjor, la tirania, perquè és la corrupció del més noble. No obstant això, el règim més perfecte fóra aquell que harmonitzés les tres formes rectes de govern. No es pot oblidar que Aristòtil propugna una coexistència natural d'institucions i classes que representen les facultats de l'home i les seves necessitats socials, autònomes en certa manera, encara que unides per un poder rector. Així, suggereix un règim mixt que sigui democràtic en les institucions inferiors, aristocràtic en la minoria directora, monàrquic en el poder suprem. Tota aquesta teoria ha exercit una gran influència al llarg de la història, tant en les concepcions jurídiques (jusnaturalisme) com en les polítiques.

Aristòtil

5

- Qualitat
- Relació
- Lloc
- Temps
- Posició
- Condició
- Acció
- Passió